<u>Persbericht bij publicatie onderzoeksrapport "Op afstand, maar toch dichtbij"- Een verdiepend onderzoek naar de instellingen op afstand van het Land</u>

De tijd is aangebroken om het anders te doen

Huidige situatie bij de instellingen op afstand kan niet langer zo doorgaan

De Algemene Rekenkamer heeft op 13 juni 2024 haar rapport *"Op afstand, maar toch dichtbij"- Een verdiepend onderzoek naar de instellingen op afstand van het Land* gepubliceerd. De bevindingen uit het onderzoek bieden zowel de Staten als de burger inzicht in de instellingen op afstand van het Land voor wat betreft de overheidsvennootschappen, publiekrechtelijke rechtspersonen en overheidsstichtingen. Aspecten die in het rapport worden gepresenteerd zijn onder andere: het aantal en soort instellingen op afstand, wat de taken zijn die zij uitvoeren, hoe de oprichting en verantwoordelijkheden zijn geregeld, welke (financiële) risico's er voor het Land kunnen zijn en aanbevelingen ter verbetering. Het verdiepend deel van dit onderzoek heeft zich gericht op de instellingen: Arubus N.V., Post Aruba N.V., Refineria di Aruba N.V., WEB Aruba N.V., Serlimar en Fundacion Lotto pa deporte.
Met dit onderzoek wil de Algemene Rekenkamer de controlerende functie van de Staten ondersteunen waarbij deze op haar beurt vooral kan aandringen op corrigerende acties. Hierbij is het ook van belang om lessen voor de toekomst trekken. Het onderzoek maakt een feit duidelijk: Huidige praktijken kunnen niet op dezelfde wijze voortgezet worden. Zowel het Land als de instellingen op afstand zelf moeten de noodzaak inzien om zaken anders aan te pakken en anders te regelen. Dit is belangrijk omdat het Land met de instellingen op afstand het publiek belang dient te borgen. Deze instellingen dienen het maatschappelijk belang door betrouwbare en betaalbare diensten en (nuts)voorzieningen te leveren. Ook zijn grote financiële belangen gemoeid met deze instellingen op afstand.

Het onderzoek wijst uit dat het Land structureel middelen blijft toekennen zonder dat transparantie wordt geboden en verantwoording wordt afgelegd door de instellingen op afstand. Het Land is hier in feite, net als de instellingen, bezig met 'brandjes blussen' zonder dat onderliggende problemen structureel worden aangepakt. Er dient daadkracht getoond te worden door alle partijen: de instelling zelf, de regering en de Staten. Hierbij is het van belang dat de Staten alert blijft op genomen stappen, periodieke verantwoording eist en het uitblijven van maatregelen niet langer toelaat.

De Algemene Rekenkamer concludeert dat, hoewel er stappen worden gemaakt voor verbeteringen van bestaande knelpunten met betrekking tot de instellingen op afstand, deze te langzaam gaan en niet voldoende zijn. Vooral gezien de omvang van de bestaande tekortkomingen, de omvang en urgentie van de financiële tekorten, het 'niet in control' zijn van diverse instellingen en de gebreken in zowel de informatievoorziening als het afleggen van verantwoording. Het (voort)bestaan van tekortkomingen en het uitblijven van daadkracht om harde (en meestal impopulaire) beslissingen te nemen, is een pijnpunt dat over een reeks van Kabinetten zichtbaar is.

De Algemene Rekenkamer benadrukt in haar rapport dat het 'niet in control' zijn van deze instellingen direct het functioneren van het Land raakt en grote financiële risico's levert voor de overheidsfinanciën. Om diverse redenen lukt het de instellingen niet om (financieel) zelfstandig te functioneren. Dat is iets wat het Land bij het op afstand zetten wel voor ogen had. Dit ligt zowel aan de instelling zelf als aan het

Land. De huidige situatie waarin verschillende instellingen op afstand ernstige gebreken vertonen in hun functioneren, vertaalt zich in onbeheersbare overheidsfinanciën, inefficiënte, ondoelmatige en soms zelfs onrechtmatige besteding van publieke middelen. Dit omdat er in de loop der jaren open-einde regelingen zijn gecreëerd om instellingen die niet naar behoren functioneren te ondersteunen. Transparantie, accountability, goed functioneren van het openbaar bestuur, gepaard met een behoorlijke taakvervulling van de instellingen en de realisatie van doelen is van essentieel belang.

Aanbevelingen Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer doet de volgende aanbevelingen:

Het Land dient zorg te dragen dat achterstanden in het opleveren van verantwoordingsinformatie worden weggewerkt en dat de verantwoordingsplicht door de instellingen op afstand wordt nageleefd om de transparantie en accountability te bevorderen. Het Land dient ook een einde te maken aan praktijken van openeinderegelingen en tijdelijke oplossingen zonder wettelijke basis. Ook belangrijk is het met elkaar in lijn brengen van de bepalingen over verantwoordingsverplichtingen in de verschillende landsverordeningen. Het is daarnaast van belang om de jaarlijkse verantwoordingsplicht aan de Staten door alle ministers over het gevoerd beleid en de behaalde resultaten te regelen. De bepalingen over informatievoorziening en verantwoording aan de Staten dienen op één lijn te worden gebracht voor alle instellingen op afstand.

Het Land dient verder na te gaan of de gekozen modellen en bekostigingsmethode de meest geschikte zijn om publieke doelstellingen te bereiken. Hiernaast is het maken van een integrale visie op onder andere afval, vervoer en energie van belang. Bepaal wat publiek belang is en wat ook publiek moet worden uitgevoerd of wat privaat kan worden uitgevoerd. Stel hierbij het belang van de burger voorop: de burger heeft recht op betaalbare en betrouwbare dienstverlening. Stel het nemen van harde beslissingen niet langer uit.

Tot slot is het ook belangrijk dat het Land zorgt voor eenduidige definities voor overheidsvennootschappen en overheidsstichtingen en dat bij de oprichting van instellingen op afstand expliciet de noodzaak en bekostigingsmethode hiervan wordt beargumenteerd. Er kan ook gebruik worden gemaakt van standaardmodellen voor statuten waarin met name het toezicht en de verantwoording worden geregeld.

De minister van Algemene Zaken/ minister-President en de minister van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling hebben op het rapport van de Algemene Rekenkamer een reactie gegeven. De overige ministers hebben niet gereageerd, wat gezien de ernst van de huidige situatie jammer is. Hoewel de minister van Onderwijs en Sport wel contact heeft opgenomen met de Algemene Rekenkamer, is een schriftelijke bestuurlijke reactie uitgebleven.

De minister van Algemene Zaken verzoekt de Algemene Rekenkamer in haar reactie om met doelgerichte voorstellen te komen voor de regering om de door haar genoemde punten aan te pakken. De Algemene Rekenkamer geeft in haar nawoord aan dat de regering een samenhangend integraal verbeterplan dient op te stellen, waarin concrete en van een tijdpad voorziene verbeteracties staan opgenomen. Er is inmiddels voldoende materiaal uit diverse rapporten en adviezen beschikbaar om het plan vorm te kunnen geven. De Algemene Rekenkamer benadrukt hierbij dat de verantwoordelijkheid voor zo een traject bij de regering ligt. Het is van belang dat geen vrijblijvendheid meer geaccepteerd wordt, maar dat acties in

gang worden gezet. Ook van belang is dat de Staten alert blijft op de genomen stappen, periodieke verantwoording eist en het uitblijven van corrigerende acties niet langer toelaat.

De digitale versie van het rapport van de Algemene Rekenkamer is beschikbaar via *www.rekenkamer.aw*